

ROBERT KRZYSZTOF TABASZEWSKI

PRAWNICY ZAGRANICZNI JAKO UCZESTNICY PROFESJONALNEGO OBROTU PRAWNEGO W POLSCE

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza szczególnej kategorii nośników usług prawnych, jakimi są prawnicy zagraniczni. Celem autora było wykazanie problemu zazębiania się poziomów: krajowego i międzynarodowego, co jest istotne zwłaszcza w warunkach dokonującej się globalizacji i informatyzacji rynku usług prawnych. Autor przedstawia zarówno zakres przedmiotowy, jak i podmiotowy zawodu wykonywanego przez prawnika zagranicznego. Podjął też analizę form, w jakich następuje świadczenie usług prawnych, w sposób syntetyczny ukazał także relacje pełnomocnika procesowego w odniesieniu do innych podmiotów świadczących profesjonalne usługi prawne, czyli adwokatów i radców prawnych. Co do zasady bowiem, jako uczestnicy profesjonalnego obrotu prawnego w Polsce, prawnicy zagraniczni z Unii Europejskiej (UE) wpisani na listę adwokatów mają takie same prawa i obowiązki, jak adwokaci, a prawnicy zagraniczni z UE wpisani na listę radców prawnych mają takie same prawa i obowiązki, jak radcy prawni.

UWAGI OGÓLNE

Począwszy od 1991 r. ustawodawca stopniowo umożliwiał, a następnie rozszerzał dopuszczalność świadczenia usług prawnych na terytorium RP, w tym także (choć w ograniczonym stopniu) z zakresu prawa krajowego.

Mgr ROBERT KRZYSZTOF TABASZEWSKI – Międzywydziałowe Indywidualne Studia Doktoranckie Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katedra Praw Człowieka, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

Przyjęte rozwiązania nie miały jednak charakteru kompleksowej regulacji, co doprowadziło do sytuacji faktycznego uprzywilejowania prawników zagranicznych w stosunku do polskich adwokatów i radców prawnych, prawnicy zagraniczni nie podlegali bowiem obowiązkowej rejestracji w Polsce, a co za tym idzie, nie był sprawowany nad nimi nadzór korporacyjny, choć jednocześnie mogli wykonywać zawód także w formie spółek kapitałowych¹. Dopiero wejście w życie PrZagrU² umożliwiło kompleksowe uregulowanie świadczenia usług prawnych także przez prawników zagranicznych w Polsce. Przyjęcie norm zawartych w ustawie jest wynikiem procesu integracji europejskiej i przyjęcia *acquis d'union*³, co „z jednej strony stanowi krok w kierunku uporządkowania rynku usług prawniczych w Polsce, na którym prawnicy zagraniczni działają od kilkunastu lat, niejako obok polskich adwokatów i radców prawnych; z drugiej strony, odpowiada powszechnej w świecie tendencji rozwoju międzynarodowej praktyki prawniczej”⁴.

W PrZagrU zostały określone zasady i warunki świadczenia pomocy prawnej przez prawników zagranicznych w RP, przy czym nie dotyczy ona wszelkich form, w jakich jest udzielana pomoc prawna, ogranicza się bowiem do świadczenia usług prawnych odpowiadających uprawnieniom adwokata i radcy prawnego⁵. Na gruncie PrZagrU pomoc prawna oznacza „działalność w za-

¹ Z. K l a t k a, *Ustawa o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej – sytuacja prawna spółek z udziałem prawników zagranicznych*, „Monitor Prawniczy” 2003, nr 20, s. 935-939; S. B r a u n, *Forma prawna spółek z udziałem prawników zagranicznych*, „Monitor Prawniczy” 2003, nr 22, s. 1033.

² Ustawa z dnia 9 sierpnia 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., nr 126, poz. 1069 ze zm.) – dalej cyt. PrZagrU.

³ Zwłaszcza Dyrektywy 98/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r., mającej na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w Państwie Członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych (Dz. Urz. UE z dnia 26 marca 1977 r., nr L 078 PL); zob. J. H i l l a, *Nowe zasady wykonywania zawodu prawnika w Unii Europejskiej (dyrektywa 98/5/EC)*, „Monitor Prawniczy” 1999, nr 11. Zob. R. K. T a b a s z e w s k i, *Struktury koordynacji polityki europejskiej w Polsce*, „Annales UMCS”. Sectio K 2011, z. 1, s. 51-66.

⁴ K. K ł a c z y Ń s k a, M. K ł a c z y Ń s k i, *Świadczenie przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Polsce. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 9. Na temat różnych aspektów świadczenia usług prawnych wyższego rzędu w UE por. Ł. B o h d a n, *Usługi prawnicze w Unii Europejskiej*, Kraków: Zakamycze 2000; C. O. L e n z, *Prawnik na Wspólnym Rynku. Prawo unijne w kształceniu młodych prawników*, „Edukacja Prawnicza” 2003, nr 5; S. H a m b u r a, *Prawnik w UE – szanse i ryzyko po 1.5.2004 r.*, „Edukacja Prawnicza” 2004, nr 4; M. W y s o c k a, *Usługi prawnicze w Unii Europejskiej*, „Edukacja Prawnicza” 2004, nr 5.

⁵ G. B o r k o w s k i, *Korporacje ochrony prawa*, [w:] *Ustrój organów ochrony prawnej. Część szczegółowa*, red. J. Bodio, G. Borkowski, T. Demendecki, Kraków 2005, s. 317.

kresie odpowiadającym uprawnieniom adwokata lub radcy prawnego i obejmuje w szczególności udzielanie porad prawnych, sporządzanie opinii prawnych, opracowywanie projektów aktów prawnych oraz występowanie przed sądami i urzędami”⁶. Zakres świadczonej pomocy odpowiada zatem zakresowi pomocy prawnej udzielanej przez przedstawicieli tych zawodów określonych w PrAdw i RadPrU⁷, prawnicy zagraniczni nie mogą więc wykonywać innych zawodów prawniczych, np. w ramach notariatu czy samorządu zawodowego komorników, do których świadczenia wymagane jest posiadanie polskiego obywatelstwa⁸.

PrZagrU operuje oryginalną siatką pojęciową, która stanowi istotne *novum* w odniesieniu do stanu prawnego poprzedzającego wejście ustawy w życie. W szczególności prawnicy zagraniczni zostali podzieleni na dwie zasadnicze grupy: prawników z UE oraz prawników spoza UE. Do pierwszej kategorii zostały zaliczone osoby będące obywatelami państwa członkowskiego UE, które są uprawnione do wykonywania zawodu przy użyciu jednego z tytułów zawodowych uzyskanych w państwie członkowskim w UE, co zostało określone w wykazie stanowiącym załącznik do PrZagrU. Natomiast do kategorii prawników spoza UE należy zaliczyć osoby niemające obywatelstwa żadnego z państw członkowskich UE, a które są jednocześnie uprawnione do wykonywania zawodu przy użyciu jednego z tytułów zawodowych określonych w kolejnym wykazie stanowiącym załącznik do PrZagrU. Do powyższej kategorii należy zaliczyć także te osoby, które przy użyciu tytułu zawodowego uzyskanego w państwie niebędącym członkiem UE są uprawnione do wykonywania zawodu odpowiadającego zawodowi adwokata lub radcy prawnego, przy czym w tym wypadku bierze się pod uwagę kryterium wykształcenia, uprawnień, a także podstawowych zasad organizacji i wykonywania zawodu. Wykaz tytułów zawodowych zawartych w załącznikach do aktów normatywnych, o których już była mowa, przedstawiają tabele 1 i 2.

⁶ Por. art. 1 ust. 2 PrZagrU.

⁷ Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 1982 r., nr 16, poz. 124; tekst jednolity z dnia 25 sierpnia 2009 r., Dz. U. z 2009 r., nr 146, poz. 1188) – dalej cyt. PrAdw; Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 1982 r., nr 19, poz. 145; tekst jednolity z dnia 16 grudnia 2009 r., Dz. U. z 2010 r., nr 10, poz. 65) – dalej cyt. RadPrU.

⁸ K. i M. Kłaczyńscy określają zastosowany zabieg legislacyjny jako przykład „idem per idem”, czyli tzw. błędnego koła, z czym jednak nie można się zgodzić – por. K ł a c z y ń s k a, K ł a - c z y ń s k i, dz. cyt., s. 52. Inaczej M. K o ź u c h, *Komentarz do ustawy o świadczeniu usług prawnych przez prawników zagranicznych*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2002, nr 3, s. 238.

Tab. 1. Wykaz tytułów zawodowych
uzyskanych w państwach członkowskich Unii Europejskiej
odpowiadających zawodowi adwokata lub radcy prawnego

Państwa członkowskie Unii Europejskiej	Tytuły zawodowe odpowiadające zawodowi adwokata lub radcy prawnego
Republika Austrii	Rechtsanwalt
Królestwo Belgii	Avocat/Advocaat/Rechtsanwalt
Bułgaria	Адвокат
Republika Cypryjska	Δικηγόρος
Republika Czeska	Advokát
Królestwo Danii	Advokat
Republika Estońska	Vandeadvokaat
Republika Finlandii	Asianajaja/Advocat
Republika Francuska	Avocat
Republika Grecka	Δικηγόρος
Królestwo Hiszpanii	Abogado/Advocat/Advogad/Abokatu
Królestwo Holandii	Advocaat
Republika Irlandii	Barrister/Solicitor
Republika Litewska	Advokatas
Republika Łotewska	Zvērināts advokāts
Wielkie Księstwo Luksemburga	Avocat
Republika Federalna Niemiec	Rechtsanwalt
Republika Malty	Avukat/Prokuratur Legali
Republika Portugalii	Advogado
Rumunia	Avocat
Republika Słowacka	Advokát/Komerčný právnik
Republika Słowenii	Odvetnik/Odvetnica
Królestwo Szwecji	Advokat
Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	Advocate/Barrister/Solicitor
Republika Węgierska	Ügyvéd
Republika Włoska	Avvocato

Opracowanie własne na podstawie PrZagrU

Tab. 2. Wykaz tytułów zawodowych
uzyskanych w państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu
odpowiadających zawodowi adwokata lub radcy prawnego

Państwa członkowskie EFTA	Tytuły zawodowe odpowiadające zawodowi adwokata lub radcy prawnego
Republika Islandii	Lögmaur
Księstwo Liechtensteinu	Rechtsanwalt
Królestwo Norwegii	Advokat
Konfederacja Szwajcarska	Avocat/Advokat, Rechtsanwalt, Anwalt, Fürsprecher, Fürsprech Avvocato

Opracowanie własne na podstawie PrZagrU

W odniesieniu do prawników zagranicznych z UE przyjęto założenie, że są nimi także obywatele państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) oraz obywatele państw członkowskich UE, którzy zostali uprawnieni do wykonywania zawodu przy użyciu jednego z tytułów zawodowych uzyskanych w państwach członkowskich EFTA⁹. Niezależnie od miejsca zamieszkania prawnicy zagraniczni są uprawnieni do wykonywania stałej praktyki bądź do świadczenia usług transgranicznych. Pod pojęciem stałej praktyki PrZagrU rozumie stałe i systematyczne świadczenie pomocy prawnej przez prawnika zagranicznego w RP, natomiast usługa transgraniczna to jednorazowa bądź mająca charakter przejściowy czynność z zakresu pomocy prawnej, która jest wykonywana w RP przez prawnika zagranicznego wykonującego stałą praktykę w innym państwie¹⁰. Ustawa posługuje się także pojęciem państwa macierzystego, pod którym należy rozumieć państwo uzyskania przez prawnika zagranicznego prawa do używania jednego z tytułów zawodowych. Termin ten należy zatem wyraźnie odróżniać od pojęcia „państwa ojczystego” występującego na gruncie prawa prywatnego międzynarodowego.

LISTY PRAWNIKÓW ZAGRANICZNYCH

Na zasadzie wzajemności prawnicy zagraniczni wpisani na jedną z list prawników zagranicznych, prowadzoną odpowiednio przez Okręgowe Rady Adwokackie (ORA) lub Rady Okręgowych Izb Radców Prawnych (ROIRP), są uprawnieni do wykonywania stałej praktyki na terytorium RP¹¹. Zgodnie z art. 4 PrZagrU na listę prowadzoną przez Okręgowe Rady Adwokackie wpisuje się prawników z UE, którzy zamierzają świadczyć pomoc prawną w zakresie odpowiadającym zawodowi adwokata, a także prawników spoza UE, których tytuł zawodowy uprawnia do wykonywania zawodu odpowiadającego zawodowi adwokata. Z kolei na listę prowadzoną przez Rady Okręgowych Izb Radców Prawnych wpisywani są prawnicy z UE, którzy zamierzają świad-

⁹ Por. art. 2a PrZagrU. Szerzej na temat ustroju organów korporacji ochrony prawa w krajach UE por.: *Wybrane zagadnienia ustroju adwokatur w krajach europejskich. Przegląd porównawczy*, red. A. Zwara, B. Krysińska, Warszawa 2006.

¹⁰ Por. art. 2 ust. 1 pkt 4-5 PrZagrU. Chodzi o prawnika zagranicznego nie wpisanego na listę uprawnionych do wykonywania stałej praktyki w Polsce.

¹¹ Sposób, w jaki są prowadzone listy, określają regulaminy uchwalane przez NRA oraz KRRP.

czyć pomoc prawną w zakresie odpowiadającym zawodowi radcy prawnego oraz prawników spoza UE, a których tytuł zawodowy uprawnia do wykonywania zawodu odpowiadającego zawodowi radcy prawnego. Jak podkreślają K. i M. Kłaczyńscy, w praktyce większość prawników stara się o wpis na listy prowadzone przez stołeczną ORA i ROIRP¹². Zarówno lista prowadzona przez samorząd adwokacki, jak i lista prowadzona przez samorząd radców prawnych składa się z części, na którą wpisuje się prawników z UE, jak i z części, na którą wpisuje się prawników spoza UE¹³. Dane dotyczące prawników zagranicznych, które podlegają ujawnieniu na liście, to: imię i nazwisko, data i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania, adres, siedziba zawodowa oraz tytuł zawodowy uzyskany w państwie macierzystym. Ujawnieniu na liście podlega ponadto: nazwa i adres grupy zawodowej, do której prawnik zagraniczny należy w państwie macierzystym, a także nazwa właściwego organu państwa macierzystego, wystawiającego zaświadczenie stwierdzające zarejestrowanie prawnika zagranicznego w danym państwie jako osoby uprawnionej do wykonywania zawodu przy użyciu jednego z tytułów zawodowych oznaczonych w ustawie¹⁴.

Dokonanie wpisu na stosownej liście następuje na wniosek zainteresowanego prawnika zagranicznego. Ubiegając się o wpis na listę prowadzoną przez ORA, składa on wniosek do rady, która jest właściwa ze względu na wskazaną we wniosku przyszłą siedzibę zawodową. Natomiast w przypadku ubiegania się przez prawnika zagranicznego o wpis na listę prowadzoną przez ROIRP składa on wniosek do rady właściwej ze względu na wskazaną we wniosku przyszłą siedzibę zawodową, chyba że praktyka ma być wykonywana w ramach stosunku pracy, w takiej sytuacji złożenie wniosku dokonuje się we właściwej ze względu na wskazaną we wniosku siedzibę przyszłego pracodawcy ROIRP. Do wniosku, który powinien być sporządzony w języku polskim, dołącza się określone w PrZagrU dokumenty wraz z tłumaczeniem na język polski¹⁵: zaświadczenie, które zostało wystawione przez właściwy

¹² K ł a c z y ń s k a, M. K ł a c z y ń s k i, dz. cyt., s. 79.

¹³ Por. art. 5 ust. 1 pkt 4-5 PrZagrU.

¹⁴ Por. art. 5 ust. 2 tamże.

¹⁵ Prawo polskie nakłada wymóg przedkładania tłumaczeń poświadczonych przez tłumacza przysięgłego, uznając tłumaczenia zwykłe za niewystarczające. Na ten temat wypowiedział się TSUE uznając, że zobowiązanie do składania tłumaczeń przysięgłych jest obowiązkiem nadmiernie uciążliwym, przedłużającym procedurę rozpatrywania wniosków i nakładającym na zainteresowanego dodatkowe koszty – por. Orzeczenie z dnia 21 marca 2002 r. w sprawie Komisja v. Włochy (sygn. akt C-298/99, ECR 2002, s. I-3129).

organ w państwie macierzystym, stwierdzające, że osoba ubiegająca się o wpis została zarejestrowana w tym państwie jako uprawniona do wykonywania zawodu prawnika przy użyciu jednego z tytułów zawodowych oznaczonych w ustawie¹⁶; a także dokument potwierdzający obywatelstwo osoby ubiegającej się o taki wpis. Problem przy oznaczeniu właściwej rady pojawia się natomiast w sytuacji, gdy osoba ubiegająca się o wpis zamierza świadczyć usługi prawne w więcej niż jednej miejscowości, znajdującej się w ramach dwóch lub więcej okręgów. Kryterium decydującym będzie zatem miejscowość, w której wykonywanie zawodu będzie odbywało się w sposób najbardziej intensywny¹⁷.

Organem właściwym do wydawania decyzji o wpisie na listę, a także o skreśleniu z listy, jest ORA lub ROIRP. Decyzja powyższa nie ma natomiast charakteru uznaniowego, bowiem zadaniem powyższych organów jest ustalenie, czy zawód, do wykonywania którego uprawniona jest osoba ubiegająca się o wpis, odpowiada zakresowi świadczonych usług przez adwokata bądź radcę prawnego¹⁸. Odmowa wpisu może nastąpić zatem jedynie wtedy, gdy zainteresowany nie spełnia wymogów określonych w ustawie. ORA i ROIRP może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udostępnienie tekstu właściwego prawa obcego, aby stwierdzić pokrywanie się zakresów zawodu adwokata bądź radcy prawnego i zawodu, do którego wykonywania jest uprawniona w państwie macierzystym osoba ubiegająca się o wpis¹⁹. Zgodnie z PrZagrU do postępowania i uchwał podejmowanych przez ORA i ROIRP w przedmiocie wpisu na listę bądź też skreślenia z niej, stosuje się odpowiednio PrAdw i RadPrU dotyczące wpisu i skreślenia na listę adwokatów bądź radców prawnych, przy czym dodatkowa przesłanka dla podjęcia decyzji o skreśleniu zachodzi także w sytuacji, gdy prawnik zagraniczny utracił stale lub czasowo w państwie macierzystym uprawnienia do wykonywania zawodu. O dokonany wpisie, odmowie takiego wpisu bądź skreśleniu

¹⁶ Przy czym właściwa ze względu na wniosek ORA lub ROIRP może odmówić przyjęcia zaświadczenia w sytuacji, gdy od daty jego wystawienia upłynął okres dłuższy niż trzy miesiące. Regulacja powyższa ma na celu usprawnienie procedury wpisu na listę poprzez uniknięcie weryfikacji zaświadczeń.

¹⁷ K ł a c z y ń s k a, M. K ł a c z y ń s k i, dz. cyt., s. 83.

¹⁸ K. i M. Kłaczyńscy przeprowadzają wykładnię tego przepisu analizując, czy ORA i ROIRP korzystają z „luzu decyzyjnego”, czy mamy do czynienia raczej z „uznaniem administracyjnym” – por. c i ż, dz. cyt., s. 89.

¹⁹ A także o stwierdzenie zasady wzajemności w relacjach z państwem spoza UE.

z listy ORA i ROIRP niezwłocznie zawiadamiają właściwy organ w państwie macierzystym danego prawnika zagranicznego.

Po uzyskaniu wpisu prawnicy zagraniczni korzystają z prawa do używania tytułu zawodowego uzyskanego w państwie macierzystym, przy czym musi być on wyrażony w języku urzędowym tego państwa wraz ze wskazaniem organizacji zawodowej w tym państwie macierzystym, do którego prawnik należy, albo sądu, przed którym ma prawo występować zgodnie z prawem danego państwa, a także z informacją, czy jako prawnik zagraniczny wykonuje stałą praktykę odpowiadającą zakresowi usług świadczonych przez adwokata bądź radcę prawnego²⁰. Dodatkowo, w sytuacji, w której prawnik zagraniczny należy do grupy zawodowej mającej na celu prowadzenie wspólnej praktyki w zakresie świadczenia pomocy prawnej, jest uprawniony do używania nazwy danej grupy zawodowej równoległe obok tytułu zawodowego. W tym wypadku jest on obowiązany poinformować organ prowadzący listę, na którą jest wpisany, poprzez wskazanie nazwy grupy zawodowej, jej formy prawnej oraz adresu, a na żądanie organu prowadzącego listę – nawet imiona i nazwiska innych członków danej grupy zawodowej²¹.

Podobnie jak adwokaci i radcy prawni, prawnicy zagraniczni prowadzący w RP stałą praktykę, po uzyskaniu stosownego wpisu na listę, podlegają właściwym rygorom dotyczącym odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokatów lub odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych. W zależności od tego, na którą listę jest wpisany prawnik zagraniczny, podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej według właściwych przepisów o takiej odpowiedzialności²². PrZagrU nie wprowadza rozróżnienia odpowiedzialności dyscyplinarnej między prawnikami z UE i spoza UE. Na użytek PrZagrU zmodyfikowane zostały niektóre przepisy dotyczące katalogu kar, zawarte w PrAdw i RadPrU. Katalog kar dyscyplinarnych stosowanych wobec prawników zagranicznych przedstawia tabela 3. Natomiast przepisy dotyczące procedury dyscyplinarnej prawników zagranicznych nakładają obowiązek niezwłocznego doręczania właściwemu organowi w państwie macierzystym odpisów: aktu oskarżenia lub wniosku rzecznika dyscyplinarnego o wszczęcie postępowania, orzeczeń i postanowień wydanych w toku postępowania, a także wniesionych środków od-

²⁰ Por. art. 8 PrZagrU.

²¹ Por. art. 9, tamże. Tymczasem w dyrektywie jest mowa o możliwości ujawnienia, łącznie z nazwą i formą prawną grupy, także imion i nazwisk jej członków praktykujących w przyjmującym państwie członkowskim, a nie wszystkich członków danej grupy – jak to jest uregulowane w PrZagrU.

²² Por. art. 10 ust. 1 PrZagrU.

woławczych. Przewidziana jest też możliwość przedstawienia przez dany organ państwa macierzystego stanowiska w sprawie polskiemu sądowi dyscyplinarnemu, przy czym przedstawiciel takiego organu ma możliwość wzięcia udziału w rozprawie nawet w razie wyłączenia jej jawności²³.

Tab. 3. Katalog kar dyscyplinarnych
stosowanych wobec prawników zagranicznych w Polsce

Prawnik zagraniczny wpisany na listę adwokatów	Prawnik zagraniczny wpisany na listę radców prawnych
Upomnienie	Upomnienie
Nagana	Nagana z ostrzeżeniem
Zawieszenie prawa do świadczenia pomocy prawnej w RP na czas od 3 miesięcy do 5 lat	Zawieszenie prawa do świadczenia pomocy prawnej w RP na czas od 3 miesięcy do 5 lat
Kara pieniężna, którą wymierza się w granicach od pięciokrotnej do pięćdziesięciokrotnej podstawowej składki izbowej	Kara pieniężna nie niższa niż połowa przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej za miesiąc poprzedzający datę orzeczenia dyscyplinarnego i nie wyższa od pięciokrotności tego wynagrodzenia
Zakaz świadczenia pomocy prawnej w RP	Zakaz świadczenia pomocy prawnej w RP

Opracowanie własne na podstawie PrZagrU, PrAdw, RadPrU

Obowiązek ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy świadczeniu usług prawnych dotyczy wszystkich prawników zagranicznych. Od powyższego obowiązku zwolnieni są natomiast ci prawnicy, którzy „wykażą, że objęci są ubezpieczeniem lub gwarancją zgodnie z przepisami swojego państwa macierzystego, a warunki i zakres tego ubezpieczenia lub gwarancji są równoważne warunkom i zakresowi ubezpieczenia” obowiązkowego²⁴. W razie tylko częściowej równoważności konieczne jest zawarcie uzupełniającej umowy ubezpieczenia obejmującego także praktykę wykonywaną na terytorium RP. Wywiązywanie się z powyższych obowiązków prawnicy zagraniczni zobowiązani są potwierdzać co roku poprzez przedstawianie dowodu ubezpieczania lub właściwej gwarancji. PrZagrU nie reguluje nato-

²³ Por. tamże, art. 10 ust. 4-5.

²⁴ Por. tamże, art. 11.

miast ubezpieczenia od odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez prawników świadczących usługi transgraniczne²⁵.

PRAWNICY Z UNII EUROPEJSKIEJ

Zakres usług prawnych świadczonych przez prawników zagranicznych z UE będzie kształtował się odmiennie w zależności od tego, na jaką listę prawnik zagraniczny zdecyduje się wpisać: listę adwokatów bądź listę radców prawnych. Prawnicy z UE, którzy zostali wpisani na listę prowadzoną przez ORA, są uprawnieni do wykonywania stałej praktyki w zakresie odpowiadającym zawodowi adwokata, natomiast prawnicy z UE, wpisani na listę prowadzoną przez ROIRP, są uprawnieni do wykonywania stałej praktyki w zakresie odpowiadającym zawodowi radcy prawnego. Co do zasady, prawnicy z UE wpisani na listę adwokatów mają takie same prawa i obowiązki, jak adwokaci, a wpisani na listę radców prawnych mają takie same prawa i obowiązki, jak radcy prawni²⁶. W szczególności dotyczy to: tajemnicy zawodowej, korzystania z ochrony prawnej, swobody wypowiedzi, a także występowania w strojach urzędowych podczas rozprawy. Trudno natomiast zgodzić się z tezą, że w zakresie praw i obowiązków prawnika zagranicznego z UE wpisanego na listę mieści się także możliwość sprawowania funkcji patrona aplikantów adwokackich i radcowskich²⁷. Na prawników zagranicznych z UE nałożony został także obowiązek przestrzegania zasad etyki zawodowej, przy czym PrZagrU nie rozstrzyga jednoznacznie problemu podwójnej podległości normom deontologicznym: polskim i kraju macierzystego. Nie istnieją natomiast ograniczenia w odniesieniu do możliwości udzielania substytucji na rzecz polskiego adwokata lub radcy prawnego, jak również odnośnie do udzielania substytucji prawnikowi zagranicznemu przez polskich prawników.

Prawnicy z UE stają się członkami właściwej izby adwokackiej lub właściwej izby radców prawnych z chwilą wpisu na stosowną listę. Wpis na listę nie powoduje jednak, że stają się członkami adwokatury czy samorządu rad-

²⁵ Tamże.

²⁶ Z. K l a t k a, *Prawnicy zagraniczni*, [w:] *Zawód radcy prawnego. Historia zawodu i zasady jego wykonywania*, red. A. Bereza, Warszawa 2010, s. 204.

²⁷ K ł a c z y ń s k a, K ł a c z y ń s k i, dz. cyt., s. 123. Pełnienie roli patrona nie jest bowiem ściśle związane z prowadzeniem przez prawnika zagranicznego praktyki w RP.

ców prawnych, bowiem z brzmienia art. 2 PrAdw to jedynie adwokaci i aplikanci adwokaccy tworzą adwokaturę, natomiast w świetle RadPrU samorząd radcowski konstituuja radcowie prawni i aplikanci radcowscy. W związku z powyższym, jako członkowie izby adwokackiej lub izby radców prawnych, prawnicy z UE wykonują wszystkie obowiązki i prawa przysługujące członkom danego samorządu zawodowego, z wyjątkiem biernego prawa wyborczego do organów tego samorządu²⁸. Prawnicy zagraniczni z UE zostali dopuszczeni do świadczenia usług prawnych przy użyciu wszystkich form wykonywania zawodu adwokata bądź radcy prawnego zarówno w ramach kancelarii indywidualnych, jak i spółki, także z innymi prawnikami zagranicznymi. W wyniku nowelizacji PrZagrU, począwszy od 13 września 2011 r., prawnicy z UE zostali także dopuszczeni do wykonywania zawodu w formie spółki komandytowo-akcyjnej²⁹. Prawnicy z UE wpisani na listę adwokatów mogą wykonywać stałą praktykę: w kancelarii indywidualnej, w zespole adwokackim, spółce jawnej, spółce cywilnej, spółce komandytowej lub spółce partnerskiej, natomiast prawnicy z UE wpisani na listę adwokatów radców prawnych mogą wykonywać stałą praktykę w ramach stosunku pracy, na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii indywidualnej, spółce jawnej, spółce cywilnej, spółce komandytowej lub spółce partnerskiej, przy czym wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek może być świadczenie pomocy prawnej³⁰.

Pewne ograniczenie sposobu świadczenia usług prawnych przez prawników zagranicznych wynika z wykonywania czynności polegających na reprezentowaniu klienta w postępowaniu, w którym – zgodnie z obowiązującymi przepisami – wymagane jest, aby strona była reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego. W razie zaistnienia przymusu adwokacko-radcowskiego – zarówno o charakterze bezwzględny, jak i o charakterze względny – prawnicy z UE są obowiązani do współdziałania z osobą, która wykonuje zawód adwokata bądź radcy prawnego, natomiast jeżeli reprezentacja klienta przez

²⁸ Art. 16 PrZagrU.

²⁹ Pierwotny tekst ustawy przewidywał, że prawnik z UE wpisany na listę prowadzoną przez Okręgową Radę Adwokacką, może wykonywać stałą praktykę w kancelarii indywidualnej, w zespole adwokackim, spółce jawnej, spółce cywilnej, spółce komandytowej lub spółce partnerskiej – zob. art. 15 PrZagrU.

³⁰ Analogicznie, jak w PrAdw i RadPrU, współnikami w spółkach: cywilnej i partnerskiej mogą być wyłącznie prawnicy z UE, adwokaci lub radcowie prawni, doradcy podatkowi lub rzecznicy patentowi, a współnikami w spółce jawnej oraz komplementariuszami w spółce komandytowej mogą zostać ponadto prawnicy spoza UE – por. art. 15 PrZagrU.

radcę prawnego nie jest dopuszczalna, prawnicy z UE obowiązani są współdziałać z adwokatem³¹. Natomiast szczegółowe warunki i sposób współdziałania określać będzie umowa, którą zawierają prawnicy zagraniczni z UE z polskimi adwokatami lub radcami prawnymi. Umowę powyższą, przy pierwszej podejmowanej czynności prawnej, prawnik zagraniczny wpisany na listę przedkłada organowi prowadzącemu postępowanie. W sytuacji, w której prawnik zagraniczny z UE nie dopełni obowiązku dostarczenia umowy o współdziałanie, właściwy organ wyznaczy mu stosowny termin do uzupełnienia takiego braku, przy czym w celu określenia skutków nieuzupełnienia braków w terminie organ stosuje odpowiednio przepisy dotyczące braku pełnomocnictwa lub upoważnienia do obrony³². Celem współdziałania pomiędzy prawnikami zagranicznymi z UE a adwokatami i radcami prawnymi jest umożliwienie prawnikowi z UE prawidłowego wykonywania jego obowiązków wobec klienta, a także wobec organu prowadzącego postępowanie, „w szczególności zapewnienie przestrzegania przez niego obowiązujących przepisów postępowania i zasad etyki zawodowej”, co strony zawierające umowę powinny szczególnie mieć na uwadze³³. Ze względu na subsydiarny charakter działalności polskiego adwokata lub radcy prawnego umowa o współdziałanie nie będzie w takim wypadku rodziła żadnych obowiązków po stronie adwokata lub radcy prawnego wobec klienta prawnika zagranicznego z UE.

Prawnicy z krajów UE mogą na terenie RP korzystać także z zasady świadczenia usług „przy użyciu tytułu zawodowego uzyskanego w państwie macierzystym, wyrażonego w języku urzędowym tego państwa, z oznaczeniem organizacji zawodowej w państwie macierzystym, do której należy, albo sądu, przed którym ma prawo występować zgodnie z prawem tego państwa”³⁴. Prawniki zagraniczni z UE świadczący usługi transgraniczne może dokonywać wszelkich czynności, które wchodzą w zakres uprawnień adwokata bądź radcy prawnego³⁵, a jednocześnie podlega tym samym warunkom wykonywania zawodu, jakie stosuje się do adwokata lub radcy prawnego. Wyjątek stanowią natomiast wymagania związane z miejscem zamieszkania i wpisem na listę

³¹ Dopuszczalne jest zatem współdziałanie prawnika zagranicznego wpisanego na listę adwokatów z radcą prawnym i współdziałanie prawnika zagranicznego wpisanego na listę radców prawnych z adwokatem.

³² Art. 17 ust. 4 PrZagrU.

³³ K ł a c z y ń s k a, K ł a c z y ń s k i, dz. cyt., s. 139.

³⁴ Art. 35 ust. 1 PrZagrU.

³⁵ Co stanowi swoiste „superfluum” w odniesieniu do definicji usługi transgranicznej zawartej w art. 2 PrZagrU.

adwokatów bądź radców prawnych, o czym już była mowa. Ustawa wprowadza bowiem zasadę związania prawnika zagranicznego podwójnymi normami deontologicznymi, co oznacza, że prawnicy z UE świadczący usługi transgraniczne obowiązani są przestrzegać zasad etyki zawodowej zawartych w KEA i KERP, a jednocześnie także norm deontologicznych, jakie obowiązują w jego państwie macierzystym. Natomiast w sytuacji, w której reprezentacja klienta przez radcę prawnego nie jest dopuszczalna, prawnicy zagraniczni z UE podlegają zasadom zawartym w KEA, w tym uwzględniają zasady etyki zawodowej obowiązujące w jego państwie macierzystym.

Podczas wykonywania usług innych niż usługi transgraniczne, a zatem takich, które nie polegają na reprezentowaniu klienta w postępowaniu sądowym i przed innymi organami władzy publicznej, prawnicy zagraniczni z UE są obowiązani do przestrzegania warunków wykonywania zawodu, które obowiązują w ich państwie macierzystym, przy czym obowiązani są jednocześnie uwzględniać te warunki wykonywania zawodu, które obowiązują polskich adwokatów lub radców prawnych, „o ile przestrzegania tych ostatnich warunków można wymagać od osoby, która nie wykonuje stałej praktyki, i jeżeli jest to uzasadnione dla właściwego wykonywania czynności zawodowych oraz zachowania godności zawodu”³⁶. Szczególnie istotne zasady obowiązujące prawnika zagranicznego zostały wyliczone w dyrektywie nr 77/249/EWG³⁷. Analogicznie jak w przypadku świadczenia stałej praktyki, prawnicy zagraniczni z UE są zobowiązani do współdziałania z polskimi adwokatami i radcami prawnymi, jeżeli w danym postępowaniu obowiązuje bezwzględny przymus adwokacki³⁸.

Reprezentując klienta w postępowaniu przed sądami krajowymi, prawnik zagraniczny z UE jest obowiązany do wskazania organowi prowadzącemu sprawę osoby upoważnionej do odbioru pism w RP. PrZagrU wprowadza natomiast domniemanie, że w przypadku, gdy prawnik z UE współdziała z adwokatem lub radcą prawnym na podstawie umowy o współdziałanie, domniemywa się, że osobą upoważnioną do odbioru takich pism jest właśnie ten adwokat lub radca prawny. Prawnika zagranicznego z UE należy pouczyć

³⁶ Art. 37 ust. 4 PrZagrU.

³⁷ Zasady te dotyczą przypadków, w których niemożliwe do pogodzenia staje się wykonywanie zawodu prawnika z inną działalnością w państwie przyjmującym, a także kwestie tajemnicy zawodowej, stosunków z innymi państwami, zakazu działania na rzecz kilku stron o sprzecznych interesach, reklamy i marketingu usług prawnych.

³⁸ K ł a c z y ń s k a, K ł a c z y ń s k i, dz. cyt., s. 232.

o przysługującym uprawnieniu przy pierwszym doręczaniu pisma³⁹. W razie bowiem niewskazania osoby upoważnionej do odbioru pism w RP, pisma, które są przeznaczone dla prawników z UE, doręcza się reprezentowanej przez stronę, w sytuacji gdy ma ona miejsce zamieszkania lub siedzibę w RP, natomiast w pozostałych przypadkach pismo takie pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia.

Na prawnika zagranicznego z UE nałożone zostały dodatkowe wymogi dotyczące obowiązku udokumentowania rejestracji w państwie macierzystym. Prawnicy z UE są bowiem zobowiązani przy pierwszej czynności procesowej w postępowaniu sądowym do dołączenia do akt sprawy dokumentu stwierdzającego, że zostali zarejestrowani w państwie macierzystym jako osoby uprawnione do wykonywania zawodu przy użyciu jednego z określonych w PrZagrU tytułów zawodowych. Jednocześnie prawnicy zagraniczni są zobowiązani do poinformowania właściwej – ze względu na siedzibę sądu – dziekana ORA lub dziekana ROIRP o podjęciu świadczenia usługi transgranicznej⁴⁰. Co więcej, w każdym czasie także inny niż sąd organ władzy publicznej, przed którym prawnik z UE wykonuje daną czynność, a także dziekan ORA lub dziekan ROIRP może żądać przedstawienia takiego dokumentu wraz tłumaczeniem na język polski, poświadczonym przez tłumacza przysięgłego, jeżeli dokument nie został sporządzony w języku polskim. Podczas świadczenia usług transgranicznych prawnicy z UE za zawinione naruszenia obowiązku przestrzegania warunków wykonywania zawodu i zasad etyki zawodowej adwokatów lub radców prawnych podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej stosownie do przepisów zawartych w PrAdw i RadPrU.

PRAWNICY SPOZA UNII EUROPEJSKIEJ

W odmiennej niż prawnicy z UE sytuacji znajdują się osoby zakwalifikowane do kategorii prawników zagranicznych spoza UE. Różnice dotyczą sposobu uznawania kwalifikacji i wpisu na listę, form wykonywanego zawodu, a przede wszystkim odnoszą się do zakresu przedmiotowego świadczonych przez nich usług prawnych. Prawnicy zagraniczni spoza UE mogą zostać wpisani na listę prowadzoną przez ORA bądź ROIRP, i są uprawnieni, w zależności od rodzaju listy, do wykonywania stałej praktyki, ale jedynie

³⁹ Art. 39 ust. 2 PrZagrU.

⁴⁰ Art. 40 PrZagrU.

w ramach udzielania porad prawnych i sporządzania opinii prawnych dotyczących prawa państwa macierzystego lub prawa międzynarodowego, w zakresie odpowiadającym zawodowi adwokata albo w zakresie odpowiadającym zawodowi radcy prawnego. Zakres świadczenia pomocy prawnej nie obejmuje zatem „uprawnień do dokonywania innych czynności zawodowych wchodzących w zakres pomocy prawnej, ani poradnictwa lub opiniowania z zakresu prawa polskiego lub prawa innego państwa niż macierzyste”⁴¹. W celu ochrony krajowego rynku usług prawnych została zatem ograniczona stała praktyka prawników zagranicznych spoza UE. PrZagrU stanowi bowiem samodzielną regulację dopuszczalnego zakresu usług prawnych świadczonych przez prawników zagranicznych spoza UE.

PrZagrU dopuszcza świadczenie usług prawnych w ramach stałej praktyki jedynie w dwóch jej formach: w formie spółki jawnej oraz formie spółki komandytowej. Ustawa wyraźnie zaznacza, że współnikami w spółkach jawnych mogą być wyłącznie: prawnicy zagraniczni, adwokaci, radcowie prawni, doradcy podatkowi lub rzecznicy patentowi, natomiast komplementariuszami w spółkach komandytowych mogą być wyłącznie: prawnicy zagraniczni, adwokaci, radcowie prawni, doradcy podatkowi lub rzecznicy patentowi. Ustawa wyłącza zatem możliwość bycia przez prawników zagranicznych spoza UE współnikami innych spółek tworzonych przez adwokatów, radców prawnych bądź prawników zagranicznych z UE. Pomimo ograniczenia zakresu przedmiotowego świadczenia usług prawnych, prawnicy zagraniczni spoza UE podlegają w pełnym zakresie warunkom wykonywania zawodu, a także normom deontologicznym zawartym w KEA, które obowiązują adwokatów, bądź normom zawartym w KERP, jakie obowiązują radców prawnych. Pewne problemy praktyczne mogą pojawić się w sytuacji, w której np. prawnik amerykański prowadzący w RP stałą praktykę reklamuje swoje usługi w Polsce, ale na terenie Stanów Zjednoczonych⁴². Swoistą odrębność stanowi także regulacja, w świetle której prawnicy spoza UE są obowiązani uiszczać, na rzecz właściwej dla danej listy ORA bądź ROIRP, „składkę w wysokości połowy składki członkowskiej obowiązującej odpowiednio adwokatów lub radców prawnych”⁴³. Począwszy od 2005 r., prawnicy zagraniczni spoza UE zostali zobowiązani także do przedstawiania co roku organowi prowadzącemu listę, na którą zostali wpisani, zaświadczenie, które wystawiają właściwe organy

⁴¹ K l a t k a, *Prawnicy zagraniczni*, s. 204.

⁴² K ł a c z y ń s k a, K ł a c z y ń s k i, dz. cyt., s. 158.

⁴³ Art. 20 ust. 2 PrZagrU.

jego państwa macierzystego, stwierdzające, że prawnik zagraniczny spoza UE został zarejestrowany w tym państwie jako osoba, która jest uprawniona do wykonywania zawodu przy użyciu jednego z ustawowych tytułów⁴⁴.

W wypadku świadczenia usług prawnych przez adwokatów, radców prawnych, prawników zagranicznych z UE, a także prawników zagranicznych spoza UE w formie spółek jawnych bądź komandytowych, wspólnicy takich spółek o tzw. mieszanym składzie osobowym mają odmienny zakres uprawnień przyznanych do świadczenia pomocy prawnej⁴⁵. Jest to wynikiem odmiennych form wykonywania zawodu dopuszczalnych na gruncie PrAdw, RadPrU i PrZagrU, odmiennych zakresów świadczonych usług, a także różnicowaniem uprawnień prawników zagranicznych z UE oraz prawników zagranicznych spoza UE. Zdaniem Z. Klatki, w takim wypadku decydująca o zakresie działalności spółki będzie suma uprawnień zawodowych jej wspólników. Przedmiotem działania spółki jest bowiem „świadczenie pomocy prawnej w zakresie wynikającym z zawodowych uprawnień jej wspólników, ale także z uprawnień zawodowych współpracujących ze spółką radców prawnych, adwokatów i prawników zagranicznych”⁴⁶. Odmienności w stosunku do prawników zagranicznych przejawiają się także na gruncie przynależności do samorządu zawodowego. O ile prawnik zagraniczny z UE z chwilą wpisu na listę ORA bądź ROIRP staje się członkiem takiej izby i korzysta z wszelkich praw i obowiązków przysługujących jego członkom (z wyjątkiem biernego prawa wyborczego), o tyle prawnik zagraniczny spoza UE nie staje się członkiem danej izby, choć zostaje zobowiązany do opłacania składek (w wysokości o połowę niższej niż składki adwokatów bądź radców prawnych). Identycznie natomiast w odniesieniu do prawników z UE przedstawia się reżim odpowiedzialności dyscyplinarnej i wymóg posiadania ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej dla prawników zagranicznych spoza UE. W tym zakresie nadzór nad wykonywaniem przyznanych prawnikowi zagranicznemu przez PrZagrU uprawnień i obowiązków sprawują organy danej izby adwokackiej lub radcowskiej.

Oprócz możliwości świadczenia usług prawnych w ramach stałej praktyki PrZagrU przewiduje możliwość świadczenia pomocy prawnej przez prawnika zagranicznego spoza UE w ramach usług transgranicznych. Warunkiem *sine qua non* jest w tym wypadku spełnienie ustawowej przesłanki wzajemności,

⁴⁴ Art. 20a PrZagrU.

⁴⁵ Odmienny dla adwokata, radcy prawnego bądź prawnika zagranicznego z UE lub spoza UE.

⁴⁶ K l a t k a, *Prawnicy zagraniczni*, s. 205.

chyba że „umowy międzynarodowe ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską lub przepisy organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem, nie stanowią inaczej”⁴⁷. Na gruncie procedury cywilnej sąd z urzędu ustala i stosuje właściwe prawo obce, niemniej jednak sąd może zwrócić się do MS o udzielenie informacji co do istnienia wzajemności w stosunkach z państwem obcym⁴⁸. Przy świadczeniu usług transgranicznych prawnik zagraniczny spoza UE używa tytułu zawodowego uzyskanego w państwie macierzystym. Przyznane uprawnienia nie dają zatem prawnikowi zagranicznemu spoza UE kompetencji do występowania przed polskim sądem w sprawach innych niż sprawy z zakresu postępowania cywilnego, możliwości świadczenia doradztwa prawnego, sporządzania opinii prawnych czy występowania przed organami administracji publicznej, i to wyłącznie w kwestiach dotyczących prawa państwa macierzystego lub prawa międzynarodowego. Jak podkreśla Z. Klatka, rozwiązanie powyższe jest zatem utrzymaniem możliwości wynikających z dotychczasowych przepisów k.p.c.⁴⁹ Należy jednak zaznaczyć, iż także w tym wypadku świadczone usługi ograniczają się wyłącznie do reprezentowania w postępowaniu cywilnym strony będącej obywatelem lub przynależącej do państwa, w którym dany prawnik zagraniczny spoza UE posiada uprawnienia do wykonywania zawodu. Poza tymi odmiennościami, do wykonywania usług transgranicznych przez prawnika zagranicznego spoza UE stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące usług transgranicznych wykonywanych przez prawników zagranicznych z UE. Prawn timer taki jest co roku obowiązany przedstawiać ORA bądź ROIRP zaświadczenie swojego macierzystego organu potwierdzające jego zarejestrowanie jako adwokata bądź radcy prawnego⁵⁰.

⁴⁷ Art. 42 PrZagrU.

⁴⁸ Por. art. 1143 § 2 k.p.c.

⁴⁹ K l a t k a, *Prawn timer zagranic timer*, s. 205. W 2003 r. skreślony został art. 1118 k.p.c., zgodnie z którym pod warunkiem wzajemności mógł być dopuszczony przed sądem polskim jako pełnomocnik procesowy strony będącej obywatelem państwa obcego, apatrydę bądź zagranic timer osobę prawną bądź inną jednostkę, adwokat wykonujący zawód w państwie, którego obywatelem jest lub do którego przynależy ta strona. W świetle obecn timer stanu prawn timer może to być więc nie tylko prawn timer zagranic timer, który wykonuje zawód adwokata, ale także prawn timer zagranic timer, który wykonuje zawód radcy prawn timer: zob. Z. K l a t k a, *Reprezentowanie klienta przez prawn timer zagranic timer w postępowaniu przed sądami i innymi organami władzy publicznej (umowa o współdziałanie z radcą prawn timer lub adwokatem)*, „Monitor Prawn timer” 2004, nr 21.

⁵⁰ S. R y m a r, *Świadczenie stałej pomocy prawn timer w Polsce przez zagranic timer prawn timer*, „Palestra” 2002, nr 7-8, s. 7-11.

*

Niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z prawnikiem zagranicznym z UE, czy z prawnikiem zagranicznym spoza UE, obowiązkiem adwokata i radcy prawnego jako wykwalifikowanego pełnomocnika występującego w danej sprawie jest sprawdzenie, czy dany prawnik zagraniczny spełnił wymogi zawarte w PrZagrU, niezachowanie bowiem powyższych wymagań skutkuje nienależytym reprezentowaniem strony. Pytaniem otwartym pozostaje natomiast kwestia, czy prawnikom zagranicznym przysługuje przymiot profesjonalisty, tak jak adwokatom bądź radcom prawnym, jako wykwalifikowanym podmiotom świadczącym usługi prawne wyższego rzędu⁵¹. W odniesieniu do prawników zagranicznych z UE kwestia powyższa nie powinna budzić wątpliwości, gdyż przymiot profesjonalisty na gruncie polskiego stanu normatywnego przysługuje im od momentu wpisania na listę prowadzoną przez właściwą ORA bądź ROIRP. Podmioty te korzystają zatem z zakresu uprawnień prawie identycznego, jak adwokaci i radcy prawni, a odmienności wynikające z tzw. przymusu adwokacko-radcowskiego dają się rozwiązać na gruncie procesowym. Moim zdaniem, odmienna kwalifikacja powinna natomiast zostać dokonana w odniesieniu do prawników zagranicznych spoza UE, których zakres przedmiotowy jest wyraźnie limitowany zarówno przez PrZagrU, jak i pozostałe akty prawa unijnego. Trudno zatem przyznać prawnikom zagranicznym spoza UE przymiot prawnika świadczącego usługi wyższego rzędu, nawet jeżeli uznamy, że ma on charakter wycinkowy.

BIBLIOGRAFIA

- B o h d a n Ł.: Usługi prawnicze w Unii Europejskiej, Kraków: Zakamycze 2000.
B o r k o w s k i G.: Korporacje ochrony prawa, [w:] Ustrój organów ochrony prawnej. Część szczegółowa, red. J. Bodio, G. Borkowski, T. Demendecki, Kraków 2005, s. 317.

⁵¹ Powyższy problem należy w dużej mierze odnosić do prawników z Białorusi, Ukrainy i Rosji; szerzej na ten temat zob. A. K o s y ł o, *Dostęp do zawodu adwokata w prawie polskim, ukraińskim, białoruskim i rosyjskim*, Toruń 2010, s. 98-106.

- B r a u n S.: Forma prawna spółek z udziałem prawników zagranicznych, „Monitor Prawniczy” 2003, nr 22, s. 1033.
- H a m b u r a S.: Prawnik w UE – szanse i ryzyko po 1.5.2004 r., „Edukacja Prawnicza” 2004, nr 4.
- H i l l a J.: Nowe zasady wykonywania zawodu prawnika w Unii Europejskiej (dyrektywa 98/5/EC), „Monitor Prawniczy” 1999, nr 11, s. 204.
- K ł a t k a Z.: Prawnicy zagraniczni, [w:] Zawód radcy prawnego. Historia zawodu i zasady jego wykonywania, red. A. Bereza, Warszawa 2010.
- K ł a t k a Z.: Reprezentowanie klienta przez prawnika zagranicznego w postępowaniu przed sądami i innymi organami władzy publicznej (umowa o współdziałanie z radcą prawnym lub adwokatem), „Monitor Prawniczy” 2004, nr 21.
- K ł a t k a Z.: Ustawa o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej – sytuacja prawna spółek z udziałem prawników zagranicznych, „Monitor Prawniczy” 2003, nr 20, s. 935-939.
- K ł a c z y ń s k a K., K ł a c z y ń s k i M.: Świadczenie przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Polsce. Komentarz, Warszawa 2004.
- K o s y ł o A.: Dostęp do zawodu adwokata w prawie polskim, ukraińskim, białoruskim i rosyjskim, Toruń 2010.
- L e n z C. O.: Prawnik na Wspólnym Rynku. Prawo unijne w kształceniu młodych prawników, „Edukacja Prawnicza” 2003, nr 8.
- R y m a r S.: Świadczenie stałej pomocy prawnej w Polsce przez zagranicznych prawników, „Palestra” 2002, nr 7-8, s. 7-11.
- T a b a s z e w s k i R. K.: Struktury koordynacji polityki europejskiej w Polsce, „Annales UMCS”. Sectio K 18(2011), z. 1.
- Wybrane zagadnienia ustroju adwokatury w krajach europejskich. Przegląd porównawczy, red. A. Zwara, B. Krysińska, Warszawa 2006.
- W y s o c k a M.: Usługi prawnicze w Unii Europejskiej, „Edukacja Prawnicza” 2004, nr 5.
- Dyrektywa Rady z dnia 22 marca 1977 r. mająca na celu ułatwienie skutecznego korzystania przez prawników ze swobody świadczenia usług, Dz. Urz. UE z 1998 r., nr L 077 PL.
- Dyrektywa 98/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. mająca na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w Państwie Członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych, Dz. Urz. UE z 1977 r., nr L 078 PL.
- Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Komisja przeciwko Włochom, Dz. Urz. UE z 1990 r., nr C-48, poz. 89.
- Ustawa z dnia 9 sierpnia 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2002 r., nr 126, poz. 1069 ze zm.
- Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, Dz. U. z 1982 r., nr 16, poz. 124; tekst jednolity z dnia 25 sierpnia 2009 r., Dz. U. z 2009 r., nr 146, poz. 1188.

Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, Dz. U. z 1982 r., nr 19, poz. 145; tekst jednolity z dnia 16 grudnia 2009 r., Dz. U. z 2010 r., nr 10, poz. 65.

FOREIGN LAWYERS
AS PART OF LEGAL ASSISTANCE SYSTEM IN POLAND

S u m m a r y

As per the Law on Provision of Legal Assistance by Foreign Lawyers in the Republic of Poland, foreign lawyers are permitted to provide legal advice in Poland. This law comprehensively regulates the legal status of expert attorneys from the European Union and beyond. The scope of assistance rendered by foreign EU lawyers does comply with the scope of legal help provided by individuals who pursue legal careers defined in the Polish Act on the Bar and in the Law on Legal Counselling. Foreign lawyers may not perform activities which pertain to different legal professions than those of a barrister or a legal advisor. This applies especially to: solicitor's/barrister's privilege, legal protection, freedom of opinion, as well as appearance in formal apparel in the courtroom. Having fulfilled certain prerequisites concerning being entered in a given register, EU lawyers are entitled to have a steady practice or to provide cross-border service. With a view to protecting the domestic market of legal advisors, permanent practice of non-EU lawyers was limited. What differs, though, is the recognition of qualifications and entry in the register, forms of the services provided, and, above all, the objective scope of performed legal services.

Translated by Tomasz Pałkowski

Słowa kluczowe: porada prawna, asystencja prawna, prawnicy zagraniczni, adwokaci, radcy prawni, pomoc prawna w UE.

Key words: legal advice, legal assistance, foreign lawyers, solicitors, barristers, legal counsellors, EU legal aid.